

Samenwerkingsverband
VO Delfland 28.09

Samenwerkingsverband
Voortgezet Onderwijs
Westland

TOELAATBAARHEIDSCRITERIA VSO & MAATWERKPLUSARRANGEMENTEN

VASTGESTELD VOOR DE PERIODE VAN 01/08/2024 T/M 31/07/2028

GEZAMENLIJKE UITGANGSPUNTEN

- Elk kind heeft recht op onderwijs en/of ontwikkeling.
- Elke leerling zo snel mogelijk op de juiste plek.
- Voorkomen dat leerlingen thuis komen te zitten.
- Zo min mogelijk bureaucratie voor scholen en samenwerkingsverbanden.
- Zo veel mogelijk uniformiteit bij de beoordeling van de aanvragen binnen de 4 SWV's.
- Het totaal aantal leerlingen genereert de benodigde bekostiging voor de gehele school. Hierbij zal de ene leerling meer ondersteuning nodig hebben dan de andere.
- De VSO-scholen monitoren in een cyclisch proces of een leerling - als de ontwikkellijn en ondersteuningsbehoeften dit toelaten - terug te leiden is naar het regulier onderwijs dan wel toe te leiden is naar arbeid of dagbesteding.
- Het SWV is verantwoordelijk voor een dekkend aanbod. Indien een school signaleert dat er een onvoldoende dekkend aanbod is, gaat de VSO-school daarover vroegtijdig in gesprek met het SWV.
- De financiën van de samenwerkingsverbanden bestaan uit communicerende vaten: als er meer middelen naar de één gaan, gaan er minder middelen naar de ander.

BIJ EEN AANVRAAG TLV VANUIT HET VSO:

- Het OPP staat centraal.
- Er is sprake van een zorgvuldig verlopen voortraject waarin ouder(s)/verzorger(s), leerling en eventuele zorgpartners betrokken zijn.
- Er is goede documentatie aanwezig van het voortraject en de stappen die zijn ondernomen: wat heeft de leerling aan extra ondersteuning ontvangen en wat zijn de resultaten hiervan?
- Er bestaat een helder beeld van de bevorderende en belemmerende factoren behorende bij de leerling en de ondersteuningsbehoeften van de leerling en of deze de ondersteuning die de reguliere scholen kunnen bieden, overstijgt.
- De VSO-school heeft goed in beeld wat de leerling nodig heeft en stemt voor het te bieden passend aanbod, daar waar nodig, af met andere V(S)O-scholen.
- Het verwachte uitstroomperspectief op moment van instroom staat beschreven.

TOELAATBAARHEIDSCRITERIA & BEKOSTIGINGSCATEGORIEËN

- 1) In principe geldt voor elke aanvraag de bekostigingscategorie die bij het type VSO hoort (tabel 1). De TLV's worden voor diplomagericht onderwijs afgegeven voor de gehele schoolloopbaan en voor niet-diplomagericht onderwijs tot en met het schooljaar waarin de leerling 18 jaar wordt.
- 2) De VSO-school kan voor deze laatst genoemde groep leerlingen een verlenging van de TLV aanvragen tot en met het schooljaar waarin de leerling 20 jaar wordt. Er moet dan aan de hand van het transitieplan aangetoond worden dat de leerling in de zin van onderwijs nog leerbaar is en dat de leerling door de verlenging een beter uitstroomperspectief verkrijgt. We verwijzen hiervoor naar bijlage 1 (Handreiking 'Aanvragen verlenging TLV 18-20 jaar').
- 3) Maatwerkplus Arrangement: voor leerlingen die (veel) meer ondersteuning nodig hebben dan redelijkerwijs van de VSO-school verwacht mag worden, kan een aanvullende bekostiging worden aangevraagd. Hiervoor wordt de Invulwijzer Ondersteuningsbehoeften van het doelgroepenmodel van LECSO als basis gebruikt, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen een medium en een zwaar arrangement. Zie tabel 2.
Scholen kunnen in de aanvraag aangeven welk bedrag nodig is om de benodigde ondersteuning te kunnen bieden. Het totale bedrag dat de school ontvangt aan ondersteuningsbekostiging kan nooit hoger zijn dan het bedrag van een TLV categorie 3.
Een Maatwerkplus Arrangement wordt voor de duur van maximaal twee jaar afgegeven. Daarna kan het arrangement eventueel verlengd worden.
Een Maatwerkplus Arrangement kan ook *gedurende* de schoolloopbaan aangevraagd worden.
- 4) De VSO-school moet bij een aanvraag voor een Maatwerkplus Arrangement in tabel 3 duidelijk aangeven waar de extra bekostiging voor nodig is en vooral ook hoe deze extra middelen ingezet gaan worden. Het gaat hierbij altijd om de *onderwijskundige* noodzaak en niet om aspecten die feitelijk tot de verantwoordelijkheid van de jeugdhulp of WLZ gerekend kunnen worden. De ingevulde tabel moet ingediend worden tezamen met verslagen van onafhankelijk, extern onderzoek die de aanvraag ondersteunen. Bijvoorbeeld een onderzoeksverslag vanuit de Banjaard, een revalidatieplanbespreking, een behandelplan/-verslag, etc.
- 5) Bij wijze van uitzondering kan in bepaalde casussen afgeweken worden van de duur, de gehanteerde criteria en/of het aanleveren van de vereiste documenten. Het is van belang dat zowel het SWV als de aanvragende school in dergelijke gevallen uitlegt waarom van de norm wordt afgeweken.

TABEL 1

De TLV's worden voor diplomagericht onderwijs afgegeven voor de gehele schoolloopbaan en voor niet-diplomagericht onderwijs tot en met het schooljaar waarin de leerling 18 jaar wordt (verlenging mogelijk tot en met het schooljaar waarin de leerling 20 jaar wordt).

Type VSO	Standaard bekostiging	Ondersteuningsbekostiging* (vanaf 01-01-2025)
ZML, LZ, cluster 4	Cat. 1	€ 14.579,54
LG	Cat. 2	€ 25.447,02
MG / EMB (A+B)	Cat. 3	€ 31.436,56

* Dit bedrag komt bovenop de basisbekostiging die de school voor elke leerling ontvangt

Toelaatbaarheidscriteria VSO Cluster 3

Zeer moeilijk lerend (ZML)

Het toekennen van een TLV VSO cluster 3 ZML gebeurt op basis van de combinatie van vastgestelde kindkenmerken en de ondersteuningsbehoeften van de leerling.

Deze leerling valt onder de bekostigingscategorie 1 (laag).

	Indicatoren voor onderwijs aan zeer moeilijk lerende leerlingen	Benodigde onderzoeksgegevens
Kenmerken van de leerling	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen met een IQ lager dan 55 • Leerlingen met een IQ tussen de 55 en 70 in combinatie met een laag leerrendement (bij aanvang van het VO ≤ eind groep 3) en ondersteuningsbehoeften op tenminste één van onderstaand geformuleerde gebieden. • Leerlingen met een IQ tussen de 70 en 85 in combinatie met ernstige problematiek op sociale redzaamheid en/of sociaal emotionele ontwikkeling waaruit intensieve ondersteuning nodig blijkt. <p>Het gedrag van de leerling is passend binnen de kaders van het ZML-onderwijs.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Intelligentieonderzoek voorzien van datum, naam, handtekening en functie onderzoeker en/of didactische rapportage (waaronder de laatst afgenomen genormeerde toetsen) waaruit blijkt dat de leerling functioneert op het niveau van ZML. 2. Geëvalueerd OPP waarin de ontwikkeldoelen beschreven zijn. 3. Voor de leerlingen met IQ tussen de 70-85 is rapportage sociale redzaamheid en/of SEO-R en/of ESSEON nodig waaruit blijkt dat de leerling sociaal-emotioneel functioneert op een niveau passend bij de ZML ondersteuningsbehoeften.
Ondersteuningsbehoeften van de leerling	<p>De ondersteuningsbehoeften van deze leerlingen vallen in het doelgroepenmodel van LECSO onder de voortdurende ondersteuning op de gebieden van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leren & ontwikkelen / executieve functies • Sociaal-emotionele ontwikkeling • Communicatie • Zelfredzaamheid in relatie tot ADL-handelingen 	
Ontoereikende ondersteuningsstructuur	Aantoonbaar ontbreken van passende ondersteuning in het regulier onderwijs vanuit de basisondersteuning en de extra ondersteuning aan de hand van geformuleerde onderwijs- en ondersteuningsbehoeften.	

Toelaatbaarheidscriteria VSO Ernstige gedrags- en/of psychiatrische problematiek (cluster 4)

Het toekennen van een TLV VSO cluster 4 gebeurt op basis van de combinatie van vastgestelde kindkenmerken en de ondersteuningsbehoeften van de leerling. De leerling heeft ondersteuningsbehoeften ten aanzien van A t/m E. Deze leerling valt onder bekostigingscategorie 1 (laag).

	Indicatoren voor onderwijs aan leerlingen met ernstige gedrags- of psychiatrische problematiek	Benodigde rapportage
Kenmerken van de leerling	<ul style="list-style-type: none"> Er is sprake van ernstige gedrags- en/of psychiatrische problematiek. 	<ol style="list-style-type: none"> Recente onderzoeksgegevens die de kenmerken van de leerling onderbouwen, bijvoorbeeld een diagnostisch onderzoek, een behandelplan/-verslag of observatieverslag.
Extra onderwijs- en ondersteuningsbehoeften	<p>A. Emoties en persoonskenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerling vraagt om zeer veel ondersteuning op het gebied van (regulatie van) emoties en persoonskenmerken. De leerling vraagt voortdurend individuele aandacht van de docent op het gebied van gedrag (bijvoorbeeld m.b.t. het opvolgen van instructies, het omgaan met autoriteit, onrust veroorzaken, op eigen gedrag reflecteren). De begeleiding van de leerling vereist zeer specialistische kennis van de docent/het team m.b.t. gedragsproblematiek en/of gedragsstoornissen. <p>B. Omgaan met anderen</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerling vraagt om voortdurende ondersteuning in de omgang met anderen. <p>C. Voorwaarden om te kunnen leren</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerling heeft structureel de behoefte aan een prikkelarme omgeving, waarin veel (pedagogische) veiligheid, structuur en consequent handelen wordt geboden. De leerling vraagt voortdurend individuele aandacht van de docent (bijvoorbeeld m.b.t. werkhouding, concentratie, taakgerichtheid, zelfcontrole, plannen, organiseren, motivatie). <p>D. Didactische begeleiding</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerling heeft structureel behoefte aan aangepast lesmateriaal/aangepaste lesstof. De aanpassing daarvan vergt aantoonbaar zeer veel tijd van het docententeam. <p>E. Integrale onderwijs- en ondersteuningsbehoeften</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerling heeft zowel in het onderwijs als in de thuissituatie/vrijtijdsbesteding een duidelijke ondersteuningsbehoefte ten aanzien van zijn/haar sociaal-emotionele ontwikkeling en/of gedrag. Er is sprake (geweest) van bemoeienis vanuit de jeugdhulp en/of psychiatrie, tenzij ouders aantoonbaar weigerachtig zijn om hieraan mee te werken. 	<ol style="list-style-type: none"> Geëvalueerd OPP, waarin de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften in relatie staan tot de geformuleerde doelen.
Ontoereikende ondersteuningsstructuur	Aantoonbaar ontbreken van passende ondersteuning in het regulier onderwijs vanuit de basisondersteuning en de extra ondersteuning aan de hand van geformuleerde onderwijs- en ondersteuningsbehoeften.	Uit het OPP van de leerling blijkt dat de school de basis- en extra ondersteuning heeft benut. Uit de evaluatie is gebleken dat de school onvoldoende aan de ondersteuningsbehoeften van de leerling tegemoet kan komen.

Toelaatbaarheidscriteria VSO Lichamelijk gehandicapt (Cluster 3 LG)

Het toekennen van een TLV VSO cluster 3 LG gebeurt op basis van de combinatie van vastgestelde kind kenmerken en de ondersteuningsbehoeften van de leerling. De leerling heeft ondersteuningsbehoeften in de categorieën A t/m D. Deze leerling valt onder de bekostigingscategorie 2 (midden).

	Indicatoren voor onderwijs aan lichamelijk gehandicapte leerlingen	Benodigde onderzoeksgegevens
Kenmerken van de leerling	<ul style="list-style-type: none"> Een lichamelijke, neurologische of psychosomatische stoornis, die leidt tot motorische beperkingen en leidt tot een ernstige belemmering om aan het onderwijs deel te nemen. 	
Ondersteuningsbehoeften van de leerling	<p>A. Praktische zelfredzaamheid</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerling heeft behoefte aan praktische ondersteuning van anderen bij algemene dagelijkse levensverrichtingen en bij gebruik van technische hulpmiddelen. De leerling heeft behoefte aan (ver)zorg- en/of verpleeghandelingen. <p>B. Fysieke eigenschappen en mobiliteit</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerling is afhankelijk van paramedische behandelingen en hulpmiddelen. De leerling heeft behoefte aan een vermindering van leertijd met minstens 25% door noodzakelijke zorg of aan de aandoening gerelateerd verzuim. <p>C. Leeromgeving en leermiddelen</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerling heeft behoefte aan aangepaste sanitaire voorzieningen en volledig rolstoeltoegankelijk schoolgebouw. De leerling heeft behoefte aan het inzetten van speciale (technische) hulpmiddelen en materialen. De leerling heeft behoefte aan het bieden van een balans tussen inspanning en ontspanning. <p>D. Didactische begeleiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerling heeft behoefte aan ondersteuning bij onderwijs voorwaardelijke (fijn)motorische activiteiten en handelingen. De leerling heeft behoefte aan ondersteuningsvormen die zijn gericht op het (stimuleren van het) leerproces, zoals praktische begeleiding tijdens de les of speciale ondersteuning bij specifieke vakken. 	<ol style="list-style-type: none"> Recente rapportagegegevens die de aanvraag onderbouwen. Bijvoorbeeld een behandelverslag van kinderarts, kinderneuroloog, revalidatieplanbespreking, behandelverslag fysiotherapeut, revalidatiearts, waarin een beschrijving staat van de lichamelijke aandoening en de beperkingen. Geëvalueerd OPP waarin de relatie wordt beschreven tussen de motorische en lichamelijke beperkingen en de onderwijsbehoeften. Eventueel gegevens van zorg- of hulpverleningsinstanties, wanneer deze relevant zijn voor de aanvraag.
Ontoereikende ondersteuningsstructuur	Aantoonbaar ontbreken van passende ondersteuning in het regulier onderwijs vanuit de basisondersteuning en de extra ondersteuning aan de hand van de geformuleerde onderwijs- en ondersteuningsbehoeften.	

Toelaatbaarheidscriteria VSO Langdurig (soma) ziek (Cluster 3 LZ)

Het toekennen van een TLV VSO cluster 3 LZ gebeurt op basis van de combinatie van vastgestelde kind kenmerken en de ondersteuningsbehoeften van de leerling.

De leerling heeft ondersteuningsbehoeften in de categorieën A t/m D.

Deze leerling valt onder de bekostigingscategorie 1 (laag).

	Indicatoren voor onderwijs aan langdurig (soma) zieke leerlingen	Benodigde onderzoeksgegevens
Kenmerken van de leerling	<ul style="list-style-type: none"> Een lichamelijke, neurologische of psychosomatische stoornis, die niet in hoofdzaak leidt tot motorische beperkingen, maar wel leidt tot een ernstige belemmering om aan het onderwijs deel te nemen. 	
Ondersteuningsbehoeften van de leerling	<p>A. Praktische zelfredzaamheid</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerling heeft behoefte aan praktische ondersteuning van anderen bij algemene dagelijkse levensverrichtingen. De leerling heeft behoefte aan (ver)zorg- en/of verpleeghandelingen. <p>B. Fysieke eigenschappen en mobiliteit</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerling is afhankelijk van (para)medische behandelingen en hulpmiddelen. De leerling heeft extra onderwijs- en zorgbehoeften als het gaat om diens gezondheid en/of pijnbeleving. De leerling heeft extra onderwijs- en zorgbehoeften als het gaat om diens energieniveau, slaapbehoeften en/of slaappatroon. De leerling heeft behoefte aan een vermindering van leertijd en schoolwerk met minstens 25% door noodzakelijke zorg of aan de stoornis gerelateerd verzuim. <p>C. Leeromgeving en leermiddelen</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerling heeft behoefte aan het bieden van een balans tussen inspanning en ontspanning. De leerling heeft behoefte aan een rustruimte en/of aangepaste sanitaire voorzieningen. <p>D. Didactische begeleiding:</p> <ul style="list-style-type: none"> De leerling heeft extra onderwijsbehoeften als het gaat om informatieverwerking, taakgerichtheid, concentratie en/of werktempo. 	<ul style="list-style-type: none"> Recente rapportagegegevens die de aanvraag onderbouwen, bijvoorbeeld behandelverslag van kinderarts, kinderneuroloog, revalidatieplanbespreking, behandelverslag fysiotherapeut, revalidatiearts, waarin een beschrijving staat van de lichamelijke aandoening en de beperkingen. Geëvalueerd OPP waarin de relatie wordt beschreven tussen de lichamelijke, neurologische of psychosomatische stoornis en de onderwijsbehoeften. Eventueel gegevens van zorg- of hulpverleningsinstanties, wanneer deze relevant zijn voor de aanvraag.
Ontoereikende ondersteuningsstructuur	Aantoonbaar ontbreken van passende ondersteuning in het regulier onderwijs vanuit de basisondersteuning en de extra ondersteuning aan de hand van de geformuleerde onderwijs- en ondersteuningsbehoeften.	

Toelaatbaarheidscriteria VSO Meervoudig gehandicapt / Ernstig Meervoudig Beperkt cat. A + B (Cluster 3 MG/EMB A+B)

Het toekennen van een TLV VSO cluster 3 MG/EMB gebeurt op basis van de combinatie van vastgestelde kind kenmerken en de ondersteuningsbehoeften van de leerling.
Deze leerling valt onder de bekostigingscategorie 3 (hoog).

	Indicatoren voor onderwijs aan meervoudig gehandicapte leerlingen	Benodigde onderzoeksgegevens
Kenmerken van de leerling	<ol style="list-style-type: none"> 1. Een diepe stoornis in de intellectuele ontwikkeling (IQ <20). 2. Een ernstige stoornis in de intellectuele ontwikkeling (IQ: 20-34) met bijbehorend zeer beperkt gedragsrepertoire en bijkomende medische-, of gedragsproblematiek. 3. Een matig tot licht verstandelijke beperking (IQ 35-69) in combinatie met een lichamelijke handicap (zie criteria ZML/LG). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Intelligentieonderzoek voorzien van datum, naam, handtekening en functie onderzoeker of een beschrijving van de intellectuele, motorische, communicatieve en sociaal-emotionele ontwikkeling, bijvoorbeeld volgens het LACCS-model, opgesteld door een psycholoog, orthopedagoog of een arts.
Te verwachten maximale ontwikkelingsniveau van de leerling aan het einde van de schoolloopbaan	<p>De meeste intelligentietests zijn niet berekend op afname bij zeer zwak presterende leerlingen. Een IQ <55 is onvoldoende betrouwbaar vast te stellen. Daarom wordt naast een IQ-meting ook gekeken naar het ontwikkelingsniveau van de leerling. Onderstaande beschrijvingen zijn gebaseerd op Resing & Blok 2002.</p> <p>Ad 1: IQ <20, referentieleeftijd: 0-2 jaar <i>Te verwachten maximale ontwikkelingsniveau van de leerling aan het einde van de schoolloopbaan:</i> Kan soms lopen, zeer elementaire vorm van spreken mogelijk, heeft baat bij regelmatige lichamelijke activiteit, eenvoudige vormen van zelfredzaamheid (bijvoorbeeld lepel vasthouden, zelfstandig koekje eten) zijn mogelijk. Kan niet voor zichzelf zorgen; heeft bij bijna alle algemene dagelijkse levensverrichtingen hulp nodig. De leerling heeft onder schooltijd (diverse) paramedische therapieën en/of verpleegkundige zorg nodig.</p> <p>Ad 2: IQ 20-34, referentieleeftijd: 2-4 jaar. <i>Te verwachten maximale ontwikkelingsniveau van de leerling aan het einde van de schoolloopbaan:</i> Kan meestal leren lopen. Kan taal begrijpen en er op reageren. De spraakontwikkeling is beperkt. De leerling beschikt niet over de basisvoorwaarden om te leren lezen, schrijven en rekenen. De leerling kan getraind worden in elementaire verzorging en andere basisvaardigheden, bijvoorbeeld: aankleden, haren kammen, zelfstandig uit een beker drinken en een vorm van zindelijkheid aanleren is mogelijk. Heeft hulp nodig bij de meeste algemene dagelijkse levensverrichtingen. Heeft leiding nodig en intensieve, sturende begeleiding. De leerling heeft onder schooltijd (diverse) paramedische therapieën en/of verpleegkundige zorg nodig.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Geëvalueerd OPP waarin de ontwikkelingsdoelen waaraan gewerkt wordt beschreven zijn. 2. Recente rapportagegegevens die de aanvraag onderbouwen, bijvoorbeeld behandelverslag van kinderarts, kinderneuroloog, revalidatieplanbespreking, behandelverslag fysiotherapeut, revalidatiearts, waarin een beschrijving staat van de lichamelijke aandoening en de beperkingen.
Ontoereikende ondersteuningsstructuur	Hoeft niet te worden aangetoond.	

TABEL 2 (MAATWERKPLUS ARRANGEMENTEN)

Voor onderstaande beschrijvingen wordt gerefereerd aan de Invulwijzer Ondersteuningsbehoeften behorende bij het doelgroepenmodel (V)SO van LECSO, waar de gebieden nader geduid worden (zie bijlage 2). In het LECSO-model wordt het verschil tussen *voortdurend*, *intensief* en *zeer intensief* beschreven.

Bekostiging	Onderbouwing
Standaard (volgens tabel 1)	<p>De leerling heeft <i>voortdurende</i> ondersteuning nodig op meerdere gebieden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leren & ontwikkelen / executieve functies • Sociaal-emotionele ontwikkeling / gedrag • Communicatie • Fysieke situatie • Medische situatie <p>Het aanbod van de VSO-school zoals beschreven in het SOP sluit aan bij de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte(n) van de leerling, zoals blijkt uit het OPP.</p>
Maatwerkplus Arrangement (medium)	<p>De leerling heeft structureel <i>intensieve</i> ondersteuning nodig op minimaal drie gebieden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leren & ontwikkelen / executieve functies • Sociaal-emotionele ontwikkeling / gedrag • Communicatie • Fysieke situatie • Medische situatie <p>Het aanbod van de VSO-school zoals beschreven in het SOP sluit aan bij de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte(n) van de leerling, echter deze leerling heeft naast de reguliere ondersteuning die vanuit het VSO verwacht mag worden, intensieve extra ondersteuning nodig op het gebied van onderwijs ten gevolge van ernstige en complexe verstandelijke en/of lichamelijke beperkingen en/of psychiatrische problematiek.</p>
Maatwerkplus Arrangement (zwaar)	<p>De leerling heeft structureel <i>zeer intensieve</i> ondersteuning nodig op minimaal drie gebieden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leren & ontwikkelen / executieve functies • Sociaal-emotionele ontwikkeling / gedrag • Communicatie • Fysieke situatie • Medische situatie <p>Het aanbod van de VSO-school zoals beschreven in het SOP sluit aan bij de onderwijs- en ondersteuningsbehoefte(n) van de leerling, echter deze leerling heeft naast de reguliere ondersteuning die vanuit het VSO verwacht mag worden, zeer intensieve ondersteuning nodig op het gebied van onderwijs ten gevolge van ernstige en complexe verstandelijke en/of lichamelijke beperkingen en/of psychiatrische problematiek.</p>

TABEL 3

Indien een Maatwerkplus Arrangement wordt aangevraagd, geldt in alle gevallen een looptijd van maximaal twee jaar. Hierna kan eventueel een verlenging worden aangevraagd.

Bij de aanvraag voor een Maatwerkplus Arrangement gaat het om de onderwijskundige noodzaak en niet om aspecten die feitelijk tot de verantwoordelijkheid van de jeugdhulp of WLZ gerekend kunnen worden. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om aanpassingen in de groepsgrootte en om extra personele inzet (extra docent, extra onderwijsassistent, etc.).

<i>Domein</i>	<i>Wat rechtvaardigt het Maatwerkplus Arrangement ten aanzien van ... (Wat is de concrete extra ondersteuningsbehoefte?)</i>	<i>Hoe worden de extra ondersteuningsmiddelen ingezet (op jaarbasis)?</i>
Leren & ontwikkelen / executieve functies		
Sociaal-emotionele ontwikkeling / gedrag		
Communicatie		
Fysieke situatie		
Medische situatie		
Benodigd bedrag (per jaar)		

Bij de aanvraag moet deze ingevulde tabel worden aangevuld met verslagen van onafhankelijk, extern onderzoek die de aanvraag ondersteunen. Bijvoorbeeld een onderzoeksverslag vanuit de Banjaard, een revalidatieplanbespreking, een behandelplan/-verslag, etc..

HANDREIKING

Aanvragen van een verlenging TLV 18-20 jaar voor leerlingen in het Cluster 3 onderwijs ZML/MG binnen de samenwerkingsverbanden Zuid-Holland West, VO Delflanden, VO Zoetermeer en VO Westland

INLEIDING

Leerlingen mogen volgens de Wet op de expertisecentra in het VSO blijven tot het einde van het schooljaar waarin zij 20 jaar worden. De SWV's geven voor leerlingen in het Cluster 3 onderwijs ZML/MG standaard een TLV af tot en met het schooljaar dat de leerling 18 jaar wordt. Er bestaat een mogelijkheid om de indicatie te verlengen tot en met het schooljaar dat de leerling 20 jaar wordt. Er moet dan door de school die de TLV aanvraagt, kunnen worden onderbouwd waarom dit in het belang van de leerling is.

Het kan bijvoorbeeld zijn, dat een leerling van uitstroomprofiel is veranderd. In dat geval zal de leerling zich nog in korte tijd (1 of 2 schooljaren) andere vaardigheden eigen moeten maken. Of een bedrijf waar de leerling stage loopt, vraagt aan de school om verder te werken aan bepaalde doelen/vaardigheden welke nodig zijn om in dat bedrijf door te stromen naar werk. Ook kan het zijn dat de leerling nog een jaar onderwijstijd nodig heeft om vaardigheden te leren die kunnen bijdragen aan zijn kwaliteit van leven en die binnen een vervolgsetting niet geleerd kunnen worden.

Soms heeft een leerling door omstandigheden, zoals ziekte, langdurig geen onderwijs kunnen volgen. Ook dan kan een verlenging van de TLV worden aangevraagd. De school maakt de noodzaak van het verlengen van de TLV na het 18^e jaar inzichtelijk voor de toewijzingscommissies van de SWV's, door het indienen van een transitieplan waarin de nog te behalen doelen worden beschreven.

Het komt regelmatig voor dat een commissie een aanvraag voor verlenging van een TLV voor een leerling van 18 tot 20 jaar moet aanhouden, omdat het dossier niet compleet is en derhalve voor de commissie moeilijk te beoordelen is. Dit is een vervelende situatie omdat het proces hierdoor onnodig wordt vertraagd. Om dit te voorkomen zijn onderstaand richtlijnen beschreven voor het aanvragen van een verlenging TLV 18-20 jaar.

Benodigde documenten

De volgende documenten zijn nodig bij het aanvragen van een verlenging TLV 18-20 jaar:

- Een geëvalueerd OPP van het huidige schooljaar;
- Een transitieplan voor de periode 18-20 jaar of voor de periode van aanvraag;
- Ondertekening van de TLV-aanvraag;
- De eerder afgegeven TLV.

Uit de documenten moet blijken dat er goed is overwogen wat het beste is voor de leerling: een langer verblijf in het onderwijs of juist een vervolgbestemming buiten het onderwijs. De afweging is daarbij gebaseerd op het geëvalueerde OPP van de leerling, het overleg met de ouders en het transitieplan.

Voor elke leerling is dus sprake van een uniek plan op maat.

Transitieplan

In het transitieplan ligt de nadruk op doelen die zich richten op de transitie naar wonen, werken en vrije tijd. Wat heeft de leerling nodig om de transitie naar wonen, werken vrije tijd zo goed mogelijk te kunnen maken? Hieronder zijn een paar voorbeelden van dergelijke doelen gegeven:

Doelen ten aanzien van vrije tijd:

- De leerling is lid van een speciale sportclub.
- De leerling maakt via de naschoolse activiteiten kennis met verschillende sporten/culturele en kunstzinnige activiteiten.

Doelen ten aanzien van wonen:

- De leerling kan boodschappen doen met een boodschappenlijst.
- De leerling kan met een betaalpas betalen.
- De leerling kan zelfstandig reizen.
- De leerling weet wat de mogelijkheden zijn om zelfstandig of begeleid te wonen.

Doelen ten aanzien van stage/werk/dagbesteding:

- De leerling komt op tijd op zijn stage/werk.
- De leerling kan instructies opvolgen.
- De leerling is klantvriendelijk.
- De leerling kan met behulp van pictogrammen aan begeleiders duidelijk maken welke activiteit hij wil doen.

Welke doelen zijn specifiek voor deze leerling belangrijk om nog te halen? Wat is haalbaar in 1 of 2 jaar? Het kan zijn dat een leerling per jaar maar aan 2, hooguit 3 doelen toekomt. Beschrijf deze doelen SMART en beschrijf ook op welke wijze en in welke periode er aan deze doelen gaat worden gewerkt. Wat biedt de school aan om de doelen te halen?

Evaluaties van stages

In het transitieplan staan evaluaties van (interne of externe) stages beschreven. Wanneer leerlingen door omstandigheden geen stage hebben kunnen lopen, kan dit uitgelegd worden in het transitieplan. Uit de evaluaties van de stages komt het volgende naar voren:

- Waar heeft de leerling stage gelopen en waar gaat de leerling nog stage lopen?
- Wat moet de leerling nog leren om zo soepel mogelijk door te kunnen stromen naar een activiteitscentrum/dagbesteding/arbeid?
- Wat wil het stagebedrijf dat de leerling nog moet leren aan kennis/vaardigheden, dat niet door het bedrijf zelf kan worden geboden?

De leerpunten worden in het transitieplan vertaald in SMART-doelen.

Een TLV-aanvraag indienen

Een aanvraag voor een verlenging van een TLV kan gedaan worden door een compleet dossier in te dienen bij het betreffende SWV. Op de websites van de SWV's vindt u de procedures en overzichten van de vergaderdata van de commissies, de inleverdata en de termijnen waarbinnen een besluit wordt genomen over de aanvraag.

SWV Zuid-Holland West: <http://www.swvzhw.nl/>

SWV VO Delflanden: <https://www.swvvo-delflanden.nl/>

SWV Zoetermeer: <https://www.swvzoetermeer.nl/>

SWV VO Westland: <https://www.swv-westland.nl/>

BIJLAGE 2 DOELGROEPENMODEL LEC SO

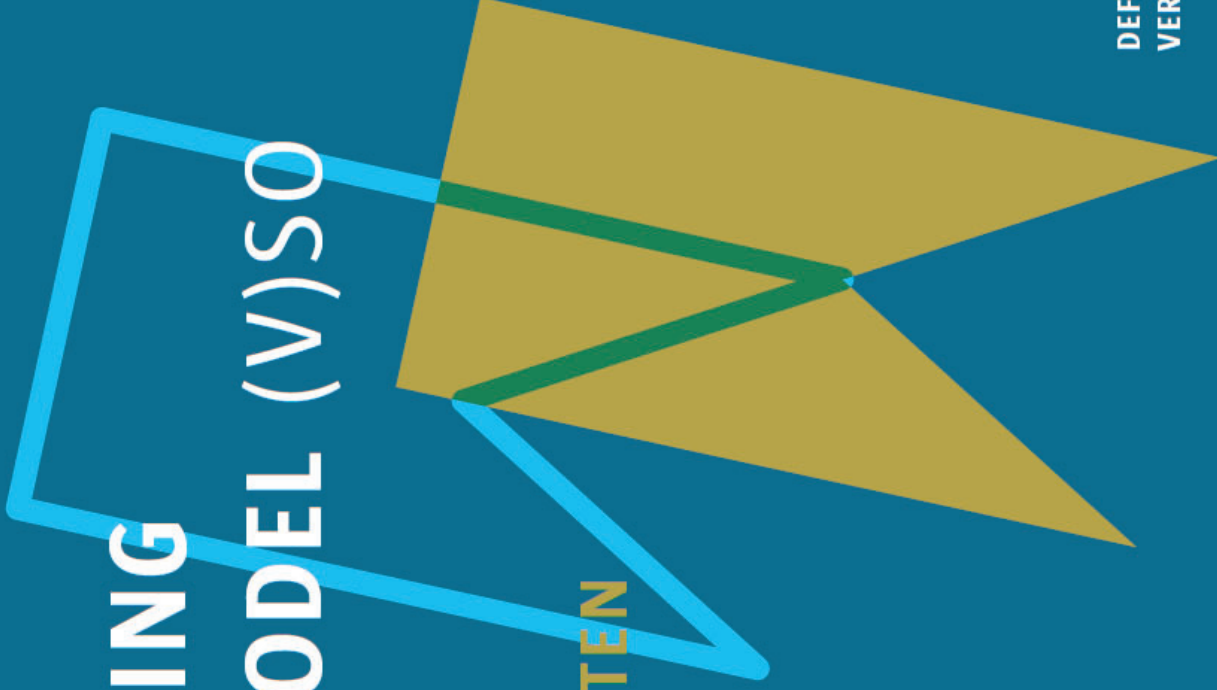
STANDAARDISERING DOELGROEPENMODEL (V)SO

BIJLAGE 1:
INVULWIJZER
ONDERSTEUNINGSBEHOEFTE

LANDELIJK
EXPERTISE CENTRUM
SPECIAAL ONDERWIJS

DEFINITIEVE
VERSIE 2018

Invalwijzer Ondersteuningsbehoeften

Intensiteit van ondersteuning	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig	Incidenteel	Op afroep	Leeftijdscategorie
Ondersteuning t.a.v. leren en ontwikkelen							
	<p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -eigen ruimte met een individueel onderwijsaanbod binnen de groep -een ruimte die prikkelarm en rustig is -een voorspelbare leeromgeving -visuele ondersteuning d.m.v. verwijzers -aanleren en gebruiken van gebaren -het onderwijsaanbod gebeurt d.m.v. ontdekkend leren, -primaire begeleiding bij de zelfredzaamheid -veelvuldige herhaling (inslijpen) 	<p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een concreet en themagericht onderwijsaanbod in zeer kleine groepen -onderwijsaanbod is voorspelbaar d.m.v. een vaststaande dagstructuur -een begeleider die de leerling tot leren stimuleert -na een korte tijd van inspanning ontspanning (taakspanne 5-10 min) 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een voorspelbaar onderwijsaanbod in eigen groep -het onderwijsaanbod dat aansluit bij de belevingswereld en dagelijkse praktijk -een begeleider die het initiatief van de leerling stimuleert -alle begeleiders hanteren regels en afspraken duidelijk en consequent -een begeleider die de leerling begeleidt in (les)overgangen -balans tussen in- en ontspanningsmomenten (taakspanne 10-20 min) -een begeleider die de leerling de 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een onderwijsaanbod die verder weg staat van de directe, concrete belevingswereld -een begeleider die initiatief uitlokt bij de leerling -verhouding in- en ontspanningsmomenten (taakspanne 20-30 min). -een begeleider die de taakwerkhouding bevordert 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -individuele instructie -een begeleider die verantwoordelijkheid voor eigen leerproces stimuleert -een begeleider die het initiatief bevordert -enkele korte ontspanningsmomenten (taakspanne (30-90 min) 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een dag- of weektaak -een begeleider die de leerling coacht op het dragen van eigen verantwoordelijkheid 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een begeleider nodig die de leerling coacht op het zo autonoom mogelijk participeren in de maatschappij

Intensiteit van ondersteuning	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig	Incidenteel	Op afroep	Leertijdsadequaat
Ondersteuning t.a.v. de sociaal-emotionele ontwikkeling							
	<p>De leerling de hele dag heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een begeleider die zorgt voor een veilige omgeving -toezicht en nabijheid -aandacht voor sociaal-emotionele ontwikkeling -basisbehoeften van de leerling staan voorop -een begeleider met een neutrale basishouding -contact met de leerling vraagt tijd, rust en nabijheid - inzet van extra ondersteuning (zorg) 	<p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een beschermende en beschutte omgeving -basisklimaat is gericht op het hechtingsproces -de basishouding is gericht op het bieden van veiligheid door veel nabijheid en begrenzing -een begeleider die voorspelbaar, in het zicht en nabij is, en die vaste rituelen en ritmes hanteert 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een basisklimaat gericht op autonomie en individuaie (maakt onderscheid tussen ik en de ander) -grenzen en structuur om veiligheid te bieden -een begeleider die corrigeert en bijstuurt op grond van gemaakte regels en afspraken -Herhaling -ondersteuning bij samenspel 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een basisklimaat gericht op autonomie, initiatiefname en verantwoordelijkheid leren dragen -een begeleider op afstand, waar nodig nabijheid, (meer coachend) -een basishouding van ingrijpen en uitleggen -een begeleider die stimuleert tot zelf doen en zelf oplossingen bedenken -een groepsgerichte benadering, sociaal leren 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -toezicht op afstand -een begeleider die gericht is op het komen tot meer inzicht en samen oplossingen bedenken. -een begeleider die situaties en gebeurtenissen evalueert in de groep 	<p>Op afroep</p> <ul style="list-style-type: none"> -(positieve) sturing en de controle van gedrag 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een begeleider die de leerling coacht in zijn sociaal-emotionele ontwikkeling

Intensiteit van ondersteuning	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig	Incidenteel	Op afroep	Leertijdsadequaat
Ondersteuning t.a.v. de communicatie							
	<p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -aanleren en gebruiken van gebaren -communicatie gericht op hier-en-nu -visuele ondersteuning van het dagprogramma d.m.v. verwijzers en foto's -informatie- verwerking d.m.v. waarnemen en beleven van zintuiglijke sensaties 	<p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -korte, bondige en concrete taal gekoppeld aan het hier en nu -visuele ondersteuning van het dagprogramma (picto's, foto's en gebaren) 	<p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -korte verbale instructie (3- en 4 woordzinnen) -visuele ondersteuning waar nodig (foto's/picto's) -begeleiding in het stimuleren in het verwoorden van gevoelens en gedachten 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -begeleiding in het stimuleren in het verwoorden van gevoelens en gedachten -korte verbale instructie (eenvoudige zinnen) -visuele ondersteuning waar nodig (picto's/ geschreven tekst) 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -begeleiding in het stimuleren in het verwoorden van gevoelens en gedachten 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -begeleiding in het stimuleren in het verwoorden van gevoelens en gedachten 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -begeleiding in het stimuleren in het verwoorden van gevoelens en gedachten

Intensiteit van ondersteuning	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig	Incidenteel	Op afroep*
Ondersteuning t.a.v. de fysieke situatie Zelfredzaamheid in relatie tot ADL-handelingen						
	De leerling heeft de hele dag nodig: -ondersteuning/overname -van meer begeleiders- bij één of meer ADL-handelingen. eten en drinken -silkproblemen -sondevoeding toiletgang -katheterisatie -incontinentie	De leerling heeft de hele dag nodig: -volledige ondersteuning/overname door één begeleider, ondanks dat de leerling meewerkt bij het uitvoeren van deelhandelingen. eten en drinken -extra tijd -klaarzetten -juiste hulpmiddelen om mee te eten -praktische en verbale aansturing bij sensorische informatieverwerking -praktische en verbale aansturing bij mond motorische problemen -opruimen toiletgang -billen afvegen -knoop dichtdoen -zindelijkheidstraining volgens protocol	De leerling heeft nodig: -verbale/visuele aansturing en directe nabijheid bij het uitvoeren van deelhandelingen. eten en drinken -verbale/visuele aansturing verder te eten - verbale/visuele aansturing netjes te eten - handen wassen voor het eten toiletgang - handen wassen na toiletgang - verbale/visuele aansturing bij menstruatie aan- en uitkleden -douchen -veters strikken	De leerling heeft nodig: -een herinnering bij het uitvoeren van deelhandelingen en het nakomen van hygiëneregels. -een begeleider die hij kan aanroepen om hulp.	De leerling heeft nodig: -een herinnering bij het uitvoeren van handelingen en het nakomen van hygiëneregels. -hulp bij incidentele verschoning	De leerling heeft nodig: -een begeleider waar hij naar toe kan als hij een hulpvraag heeft m.b.t. handelingen.

<p>Fysieke belastbaarheid</p>	<p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een dagprogramma met één of meerdere rustmomenten, in een aparte, rustige omgeving, waarbij toezicht noodzakelijk is. 	<p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een dagprogramma met één of meerdere rustmomenten, dit hoeft niet in een aparte ruimte. -een lesprogramma met een gebalanceerde verdeling van inspanning en ontspanning m.b.t. energie. 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -begeleiding bij het bepalen van rustbehoefte en -moment. -begeleiding die erop toeziet dat de leerling zo nodig rust neemt en dat de duur van het rustmoment bepaalt. 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -gebalanceerde afwisseling van inspannende en ontspannende activiteiten m.b.t. energie (meer dan in het gemiddelde dagprogramma van de leerroute) 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -dat bij terugval in de belastbaarheid de afwisseling van inspannende en ontspannende activiteiten aangepast wordt (meer dan in het gemiddelde dagprogramma van de leerroute) 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een begeleider waar hij naar toe kan als hij zich overbelast voelt. 	

Oriëntatie in de ruimte en transfers						
De leerling heeft de hele dag nodig:	De leerling heeft de hele dag nodig:	De leerling heeft nodig:	De leerling heeft nodig:	De leerling heeft nodig:	De leerling heeft nodig:	De leerling heeft nodig:
-één-op-één begeleiding (leerling aan de hand houden, voortduwen in de rolstoel). -dat de begeleider het dagelijks rooster van de leerling maakt en er toezicht op houdt. -begeleiding bij alle transfers, met inzet van hulpmiddelen. -begeleider maakt en beheert afspraken voor therapieën.	-een begeleider die stimuleert om zelf te lopen, rijden of zichzelf voort te bewegen. -hulp/ondersteuning bij een aantal transfers. -hulp bij deelname aan het verkeer. De leerling is volledig afhankelijk. -volledige ondersteuning bij inzet visueel of auditief hulpmiddel bij transfer.	-verbale aansturing bij het maken van transfers. -begeleiding die op afstand transfers monitort. -hulp bij gebruik van fiets of loophulpmiddelen. -hulp bij deelname aan het verkeer. De leerling kan een aantal handelingen zelf. -ondersteuning bij inzet visueel of auditief hulpmiddel bij transfer.	-bij minder bekende afspraken (artsen, spaiken, spreekuur etc.) monitoring nodig. -controle bij het nakomen van de veiligheidsvoorschriften (riemen of gordels om, hesjes vast). -toezicht bij verantwoord gebruik van fiets of loophulpmiddelen. -toezicht bij deelname aan het verkeer. -toezicht bij inzet visueel of auditief hulpmiddel bij transfer.	-herinnering bij het nakomen van de veiligheidsvoorschriften (riemen of gordels om, hesjes vast). -ondersteuning bij inzet visueel of auditief hulpmiddel bij transfer. -leerling kan zijn visuele en auditieve hulpmiddelen gebruiken, maar heeft hier nog sturing bij nodig in nieuwe situaties.	-een begeleider waar hij naar toe kan indien hij hulp nodig bij transfers of gebruik van hulpmiddelen (gebruik lift, ondersteuning m.b.t. de route binnen school, hulp bij bijv. vastzetten van veiligheidsriemen).	

* In de ondersteuning van fysieke en medische beperkingen kennen we de categorie 'leeftijdsadequaat' niet. De intensiteit van de ondersteuning loopt derhalve van zeer intensief naar op afroep. De laatste kolom is daarom leeg gelaten.

Intensiteit van ondersteuning	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig	Incidenteel	Op afroep*
Ondersteuning t.a.v. de medische situatie						
Medische handelingen* en protocollen**						
	<p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -verpleegkundige hulp bij voorbehouden/risicovolle handelingen. -toezicht en controle van de begeleiding i.v.m. de diagnose 	<p>De leerling heeft de hele dag nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -verpleegkundige hulp terwijl de leerling meewerkt. -toediening van medicijnen door begeleiding. 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -toezicht op deelhandelingen die hij wel zelf kan en hulp bij deelhandelingen die hij niet zelf kan. -naleving van het vastgestelde protocol. -observatie op bijwerking nieuwe van medicijnen. 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -toezicht bij het zelf uitvoeren van handelingen. -leerling heeft toezicht nodig op het zelf innemen van medicatie. 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een herinnering of verbale ondersteuning bij de handeling. 	<p>De leerling heeft nodig:</p> <ul style="list-style-type: none"> -een begeleider waar hij naar toe kan als hij een hulpvraag heeft m.b.t. de handeling.

Zintuiglijk functioneren						
De leerling heeft de hele dag nodig****;	De leerling heeft de hele dag nodig****;	De leerling heeft de hele dag nodig****;	De leerling heeft nodig:	De leerling heeft nodig:	De leerling heeft nodig:	De leerling heeft nodig:
-één-op-één begeleiding -aangepaste ruimte, programma en materiaal.	-hulp bij zintuiglijke informatieverwerking. Leerling kan dit niet zelfstandig. -deels aangepaste ruimte, programma en materiaal.	-hulpmiddelen ter compensatie van (ernstige) zintuiglijke beperking. -enkele malen op de dag is hulp nodig bij de inzet van hulpmiddelen (bijvoorbeeld het indoen van lenzen) -verbale/visuele ondersteuning bij eigen informatieverwerking (leerling vraagt hierbij niet zelfstandig om hulp) -toezicht op inzet van het gebruik van solo apparatuur door begeleider	-hulpmiddelen ter compensatie van zintuiglijke beperking -aansporing om om hulp te vragen -stimulatie om eigen regie en initiatief te nemen voor wat betreft gebruik van hulpmiddelen -verbale/visuele ondersteuning bij eigen inzet van hulpmiddelen	-verbale/visuele ondersteuning bij het toepassen van hulpmiddelen in niet-aangeleerde situaties	-een begeleider die de leerling om hulp kan vragen om zijn informatieverwerking te reguleren als hij het even niet zelf kan.	

				-aangepast onderwijsaanbod aan de individuele verwerkingsmogelijkheden					
--	--	--	--	---	--	--	--	--	--

* In de ondersteuning van fysieke en medische beperkingen kennen we de categorie 'leeftijdsadequaat' niet. De intensiteit van de ondersteuning loopt derhalve van zeer intensief naar op afroep. De laatste kolom is daarom leeg gelaten.

** Onder medische handelingen verstaan we ook verpleegkundige handelingen. Deze kunnen ook uitgevoerd worden door verpleegkundigen of iemand die geautoriseerd is.

*** Alle leerlingen waarbij medische handelingen verricht worden of sprake is van allergieën, resistente bacteriën, epilepsie, diabetes, enz. hebben een protocol.

**** In deze categorieën heeft de leerling ernstige problemen in de zintuiglijke informatieverwerking met als gevolg gedragsproblemen, concentratieproblemen, werkhoudingsproblemen, sociaal-emotionele problemen. De leerling kan een ernstige visuele beperking hebben, met als gevolg ernstige problemen in het dagelijks functioneren. Ook kan de leerling een ernstige auditieve beperking hebben, met als gevolg ernstige communicatieve problemen. Of de leerling kan beperkingen hebben met betrekking tot tast, reuk, smaak, vestibulaire of proprioceptieve waarneming.

Ondersteuning t.a.v. executieve functies*									
		Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig	Incidenteel	Op afroep	Leeftijdsadequaat	
Aandacht richten, vasthouden en verdelen (concentratie)	een rustige en prikkelarme ruimte begeleiding bij het opstarten en afsluiten van (leer)activiteiten en tussentijds opnieuw in de taak zetten								
Flexibel omgaan met veranderingen en tegenslag	passende balans tussen in- en ontspanningsmomenten begeleiding bij (les)overgangen sturende begeleiding door aan te geven wat van de leerling wordt verwacht								
Dingen organiseren	een voorspelbare leeromgeving								
Dingen plannen (time management)	herhaling in verschillende situaties hulp bij tijd inschatten, tijd verdelen en deadlines halen								
Zichzelf monitoren (metacognitie)	hulp bij het inzicht verkrijgen van zijn eigen leerproces hulp bij het overzien en evalueren van de situatie hulp bij consequent hanteren van regels en afspraken tijd nodig om informatie te verwerken								
Werkgeheugen gebruiken									
Prioriteiten stellen	hulp bij volgorde van zaken bepalen								

Ondersteuning in de thuisituatie / buiten school	
	Bij deze vorm van ondersteuning wordt alleen een inhoudelijke toelichting gegeven die leerling specifiek is.
Ondersteuning t.b.v. de leraar / school	
	Bij deze vorm van ondersteuning wordt alleen een inhoudelijke toelichting gegeven die leerling specifiek is.

Colofon

In samenwerking met LECSO

